

РЕЦЕНЗИЯ

от **Маргарита Тодорова Терзиева** – професор, доктор на педагогическите науки,
доктор по филология в Бургаски държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по....

докторска програма *Методика на обучението по български език и литература*

Автор: *Гергана Георгиева Комсийска*

Тема: *Проектно ориентирано обучение по български език и литература в началния етап на основно образование*

Научни ръководители: проф. дпн Румяна Димитрова Танкова – ПУ „П. Хилендарски“, проф. дпн Георги Петков Иванов

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-22-1621 от 11.07.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Проектно ориентирано обучение по български език и литература в началния етап на основно образование“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма. „Методика на обучението по български език и литература“. Автор на дисертационния труд е Гергана Георгиева Комсийска – докторант в задочна форма на обучение към катедра „Начална училищна педагогика“ с научни ръководители проф. дпн Румяна Димитрова Танкова – ПУ „П. Хилендарски“, и проф. дпн Георги Петков Иванов. На първото заседание на научното жури ми е възложено да напиша рецензия.

Представеният от Гергана Георгиева Комсийска комплект материали е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

– автобиография;

- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията и предоставени копия от тях.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Гергана Георгиева Комсийска е родена е на 30 октомври 1972 година в град Пазарджик. През 1996 година завършва бакалавърска степен в ПУ „Паисий Хилендарски“ със специалност „Начална училищна педагогика с профил психология“. Магистър е на същия университет по приложна социална психология. Работи като старши учител в родния си град. Носител е на втора професионално-квалификационна степен. Наградена е с отличието „Учител на годината“ през 2013 година и е номинирана за наградата „Неофит Рилски“ през 2017 година. Ангажирана е от МОН с оценяване на учебници и учебни проекти по български език и литература, както и по родинознание.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Търсенето на нови образователни технологии и нестандартен методически инструментариум при прилагането им е предизвикателство за педагозите през първата четвърт на XXI век. Дисертационният труд се вписва в тази проблематика с идеите за повишаване на езиковите компетенции, културологичното израстване и стимулиране стремежа към творчество у учениците в начална училищна възраст.

4. Познаване на проблема

Изложението показва задълбочено познаване на проблема и до известна степен критичен анализ на специализираната литература, свързана с него.

5. Методика на изследването

Изработен е технологичен модел, който включва шест методически алгоритъма, ранжирани по сложност и специфика: възприемане и интерпретация на художествен или научнопопулярен текст; осмисляне на съдържанието му; преразказване; формулиране на заключения; изграждане на емоционално-оценъчно отношение към персонаж, създаване на креативен проект. Те оформят критериалната рамка на изследването.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение и изводи, приноси, библиография и приложения. Общият обем е 242 страници, от които 224 са основен текст. Включени са 25 таблици и 61 фигури. Списъкът с литературните източници съдържа 128 източника, от които 69 на кирилица, 45 на латиница и 14 интернет позовавания. Около 40% от тях са обнародвани през последните петнадесет години.

В първа глава коректно са формулирани обектът, предметът, целта, задачите, хипотезата на дисертационния труд; изяснени са различията между проектно ориентираното и проектно базираното обучение; представени са образователните иновации от последните десетилетия; анализирани са концептуалните им основи от гледна точка на европейските и националните образователни изисквания с държавен статут; посочени са възможностите за интегриране на БЕЛ с други учебни предмети във връзка с визираната проблематика.

Втора глава разкрива диагностичната процедура, проследявайки организацията и методиката на изследването, неговите етапи, формулираните авторски критерии и показатели за оценка. Описани са детайлно елементите на диагностичния инструментариум, входящата и изходящата диагностика. Разработен е методически модел за формиране на комуникативно-речеви умения в условията на проектно базирано и интердисциплинарно обучение. Липсата на теоретична постановка, свързана с него, се компенсира от предварително поднесените практико-приложни примери за апробирането му.

Най-значима е отразената изследователска работа в трета глава. Анкетата с действащи педагози показва изборите и колебанията им при прилагане на иновативни подходи, решимостта или нежеланието да рискуват в името на превръщането на класната стая в педагогическа лаборатория; ясното съзнание, че учениците предпочитат подобен вид дейност в часовете. Получените резултати се подкрепят от извършените анкети с ученици и родители, оценяващи емоционално и прагматично проектната дейност. Ефективността на избрания подход е доказана чрез изходящата диагностика, която откроява по-голям дял ученици от експерименталната група с отлични постижения и развитието на ключови компетентности – креативно мислене, анализ и интерпретация, аргументация и функционална грамотност.

В раздела „Изводи и обобщения“, коментирайки парадоксите в езиково-литературното обучение, авторката твърди, че „четвъртокласниците се нуждаят от много повече практически занимания, за да осмислят научната материя“ Тя предлага различни начини за това: между- предметни връзки, интерактивни занимания, ученическо портфолио, проблемно-тематичен подход и др.

Приложенията показват резултатите от входящото и изходящото ниво на експерименталната и контролната група през съответните учебни години. В самостоятелно книжно тяло в обем от 50 страници са обособени работните листи; текстовете, свързани с тях; скалата за оценката на резултатите им. Тук имам забележка относно някои въпроси, отправени към учениците, които би трябвало да се прецизират.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационния труд могат да бъдат обособени в две групи – научно-теоретични и научно-приложни.

Научно-теоретични са:

Критичен анализ на проектно базирания подход и съществуващите образователни теории, свързани с него, като се открояват възможностите му за повишаване ефективността на езиково-литературното обучение.

Посочени са някои от способите му за активизиране на мисловната и вербалната активност на ученика в началното училище.

Към научно-приложните спадат:

Разработване и апробиране на технологичен модел за изследване на комуникативно-речевите умения на учениците в началния етап в условията на проектно ориентирано обучение

Създаване на учебни ресурси, които да подпомогнат усвояването на знания по различни учебни дисциплини, като същевременно развиват критическо мислене, аналитико-синтетични умения и креативни подходи.

С оглед на изложението може да се твърди, че научно-приложните приноси са доминирали в разработката.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на докторант Гургана Комсийска могат да бъдат класифицирани по вид (статии – 3; доклади – 9), по място на публикуване (статии в национални списания – 3; доклади в трудове на национални научни конференции, сесии и семинари – 9; по език, на който са написани (на български език – 12), по брой на съавторите (самостоятелни – 11, с един съавтор – 1). Те отразяват проблематиката на дисертационния труд.

9. Лично участие на докторанта

Детайлното запознаване със съдържанието на дисертационния труд позволява да дам добра оценка на личното участие на докторанта в проведеното изследване и анализиране на резултатите, като за формулирането на приносите вероятно са ползвани насоки от рецензентите.

10. Автореферат

Авторефератът, който е в обем от 32 страници, съдържа синтезирано изложение на темата, методологията и експерименталната част на изследването. Той отговаря на изискванията и отразява приносите на автора на дисертационния труд, постигнатите от него резултати.

11. Критични забележки и препоръки

Препоръчвам на докторант Гергана Комсийска да търси по-представителни публицистични изяви, които предполагат по-голяма разпознаваемост и евентуално цитиране..

12. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Мисля, че части от дисертационния труд с научно-приложен характер да бъдат публикувани в самостоятелно издание, за да бъдат ползвани от педагозите в начален етап на основното образование.

Въпрос към докторанта:

Как проектно ориентираното обучение преодолява мисловните стереотипи на учениците от начален етап в обучението по български език и литература?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научно-теоретични и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторант Гергана Георгиева Комсийска **притежава** необходимите теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Педагогика на обучението по“, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Гургана Георгиева Комсийска в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“.

06 август 2025 г.

Рецензент:

/проф. дпн Маргарита Терзиева/

(ак. дл., н. ст., име, фамилия)